

Motion till riksdagen
2012/13:Sf305

av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V)

Ensamstående föräldrar

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Ensamstående föräldrar har sämre ekonomi.....	3
4	Höj underhållsstödet.....	4
5	Barn till fattiga umgängesföräldrar	4
6	Förbättra bostadsbidraget för ensamstående föräldrar.....	5
7	Barnomsorgsstöd för ensamstående när barnen är sjuka	5

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar att höja underhållsstödet med 200 kronor per månad för barn 0–13 år samt värdesäkra det genom att knyta det till prisbasbeloppet.
2. Riksdagen beslutar att höja underhållsstödet med 400 kronor per månad för barn 13–19 år samt värdesäkra det genom att knyta det till prisbasbeloppet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ändra beräkningsgrunden för underhållsstödet så att återbetalningsskyldigheten bestäms utifrån dagsaktuell inkomst om inkomsten minskar med mer än 15 procent.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på förbättringar när det gäller umgängesresor.
5. Riksdagen beslutar att höja bostadsbidragets särskilda bidrag och umgängesbidrag med 150 respektive 100 kronor.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om barnomsorgsstöd i hemmet vid barns sjukdom.¹

¹ Yrkande 6 hänvisat till FiU.

3 Ensamstående föräldrar har sämre ekonomi

Ensamstående har generellt sämre ekonomi än sammanboende och sämst är den för ensamstående med barn. Eller mer korrekt är det ensamstående kvinnor med barn som har det sämst materiellt. De flesta män som har ensam vårdnad om sina barn har en relativt god ekonomi. En majoritet (78 procent) av de ensamstående föräldrarna är dessutom kvinnor.

Ensamstående föräldrar lever oftare i fattigdom än sammanboende föräldrar. Ensamstående kvinnor med barn har lägst ekonomisk standard oavsett stöd i form av barn- och bostadsbidrag och har t.ex. bara drygt hälften av en sammanboende pappas inkomst. Sysselsättningen bland ensamstående mammor har sjunkit och de har oftare än andra otrygga anställningar.

De stora skillnader som finns illustreras lättast med statistik från Statistiska centralbyrån. Medianvärdet 2010 för den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet för gruppen 20 år och äldre var 205 000 kronor (där en konsumtionsenhet motsvarar en hushållsmedlem). Högst inkomst, 250 000 kronor, hade sammanboende utan barn. Den lägsta inkomsten hade ensamstående kvinnor med barn: 138 000 kronor, vilket var 37 000 kronor mindre än för män i samma livssituation.

Den låga medianinkomsten innebär också att en stor andel av de ensamma mammorna lever under väldigt knappa förhållanden. I ett svar på ett regeringsuppdrag från Försäkringskassan om resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken framgår att andelen som har låg ekonomisk standard eller är fattiga är störst bland ensamstående kvinnor med barn oavsett vilket mått som används.

Den ekonomiska utvecklingen har också varit mindre gynnsam för ensamstående kvinnor än för andra grupper. Mellan 1999 och 2010 ökade inkomsten för ensamstående mödrar med 23 procent, enligt SCB. Att jämföra med ensamma män med barn och sammanboende med barn som ökade sina inkomster med 37 respektive 42 procent under samma tidsperiod. Även andelen fattiga har ökat mer i de hushåll som består av ensamstående kvinnor med barn än i alla andra hushållstyper enligt Försäkringskassans beräkningar och SCB:s statistik.

En förklaring till den sämre ekonomin är att arbetslösheten är högre bland ensamstående mödrar och att den har ökat med ett par procentenheter jämfört med 2007. I likhet med andra kvinnor har de dessutom inte sällan ett deltidsarbete. Eftersom det är svårt att klara sig på en deltidslön är dock andelen deltidsarbetande bland ensamstående lägre än bland de kvinnor som är sammanboende.

Brister i arbetsmarknadspolitiken är emellertid inte hela förklaringen till den relativa försämringen av ekonomin för ensamstående kvinnor med barn. En lika viktig orsak är att fördelningspolitiken har fått allt mindre betydelse för att utjämna ekonomiska skillnader i samhället. Försäkringskassans siffror visar att den ekonomiska familjepolitikens bidrag till den ekonomiska omfördelningen är nästan halverad sedan högerregeringen tillträdde 2006. Den andel av den disponibla inkomsten som består av försäkringar samt generella

Fel! Okänt namn på

och behovsprövade bidrag har minskat för alla barnfamiljer, men minskningen har varit störst för de ensamstående föräldrarna.

För Vänsterpartiet är målsättningen att öka jämlikheten i samhället och minska de ekonomiska klyftorna. Därför behövs en förstärkt fördelningspolitik inriktad mot de grupper som har de största behoven. De ensamstående föräldrarna är den grupp som har lägst ekonomisk standard och av den anledningen är det till denna grupp vi riktar våra förslag till förbättringar. Även om förslagen i sig är könsneutrala innebär inriktningen mot ensamstående föräldrar också en ökad ekonomisk jämställdhet eftersom det är en grupp som till övervägande del består av kvinnor.

4 Höj underhållsstödet

Vi vill förbättra ekonomin för ensamstående föräldrar och därmed minska barnfattigdomen. Detta vill vi bl.a. göra genom att höja och värdesäkra underhållsstödet. Underhållsstödet har legat oförändrat på samma nivå sedan 1994 fram till den höjning på 100 kronor som genomfördes i och med budgetpropositionen för 2005. Stödets värde har därmed urholkats kraftigt.

Det bör genomföras en höjning av underhållsstödet med 200 kronor per månad och samtidigt bör underhållsstödet värdesäkras genom att det knyts till prisbasbeloppet. Detta bör riksdagen besluta.

Tonårsbarn är generellt dyrare att försörja än yngre barn. Det gäller kostnader för såväl mat som kläder och fritidsaktiviteter. Därför bör underhållsstödet höjas med 400 kronor per månad för barn från och med att de fyller 13 år. Detta bör riksdagen besluta.

5 Barn till fattiga umgängesföräldrar

Barn drabbas även då den förälder som barnet inte bor med är fattig. Underhållsstödet har föräldern självklart skyldighet att betala tillbaka till Försäkringskassan. Dessutom kanske föräldern måste ha en bostad med ett extra sovrum för att kunna ta emot barnet. Det finns umgängesföräldrar som aldrig har råd att ge barnen något extra, som t.ex. fika på stan eller biobesök, när barnen hälsar på.

I dag fastställs återbetalningsskyldigheten av underhållsstöd på inkomst två år bakåt i tiden. Det innebär problem för de umgängesföräldrar som får stora förändringar av sin inkomst. Återbetalningsskyldigheten bör i stället bestämmas utifrån dagsaktuell inkomst om inkomsten minskar mer än 15 procent. Denna metod tillämpas t.ex. av CSN.

På grund av beräkningsreglerna för underhållsstöd är det många föräldrar som inte kan bli skuldfria. 10 procent av alla som genomgår skuldsanering får under skuldsaneringen nya skulder till Försäkringskassan för underhållsstöd. Försäkringskassan efterskänker inte dessa skulder. Bland de 480 000 personer

som har skulder i Kronofogdemyndighetens register har 35 procent skulder för underhållsstöd till Försäkringskassan. En förändring av beräkningsreglerna skulle troligen minska detta antal.

Överskuldssättning är ett stort samhällsproblem. Enligt Kronofogdemyndigheten finns det ca 400 000 personer som befarar att de inte kommer att kunna betala sina räkningar inom den närmaste framtiden. Mot denna bakgrund bör regeringen ändra beräkningsgrunden för underhållsstödet enligt CSN-metoden vid beräkning av inkomstunderlag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Barn drabbas när en förälder som bor långt bort inte har råd att betala resorna för att träffas. Det bör därför införas en möjlighet för umgängesföräldrar att söka ekonomiskt stöd för resor inom ramen för underhållsstödssystemet. Detta är viktigt framför allt för barnens skull men även för att umgängesföräldern ska uppleva systemet som rättvist. Därför bör regeringen återkomma med förslag på förbättringar angående umgängesresor i enlighet med det ovan anförda. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Förbättra bostadsbidraget för ensamstående föräldrar

Bostadsbidraget ska ge barnfamiljer möjlighet till en bra och tillräckligt rymlig bostad. Föräldrar med barn som bor hemma har rätt till ett särskilt bidrag som är en del av bostadsbidraget. Storleken på bidraget beror på antalet hemmavarande barn. Motsvarande bidrag, men på en lägre nivå, utgår för umgängesföräldrar. Ensamstående föräldrar bör få ett tillskott genom en höjning av det särskilda bidraget respektive umgängesbidraget med 150 respektive 100 kronor. Detta bör riksdagen besluta.

Om föräldrarna har barnen boende hos sig växelvis bör det särskilda bidraget delas lika mellan dem.

Vi föreslår också att bostadsbidraget måste utvecklas och anpassas till dagens verklighet. Som en första åtgärd föreslår vi en höjd inkomstgräns från när bostadsbidraget börjar reduceras. Det behövs också en total översyn av hela regelverket för bostadsbidraget. Bland de frågor som bör tas upp är värdesättning av bidraget, hur inkomsten beräknas för ensam- och sammanboende, reglerna för återkrav, behovet av en ytnorm samt åldersgräns för hushåll utan barn. Mer om detta finns i vår motion 2012/13:Sf223 Bostadsbidrag.

Fel! Okänt namn

7 Barnomsorgsstöd för ensamstående när barnen är sjuka

Ensamstående föräldrar kan ha svårt att få avlastning när barnen är sjuka. Att inte ha en partner som delar ansvaret för vård av sjuka barn kan leda till att föräldern inte kan sköta sitt arbete. Långa eller upprepade perioder med sjuka barn innebär även ett inkomstbortfall som blir extra kännbart för den förälder som är ensamstående. Ensamstående mammor är dessutom arbetslösa i högre utsträckning än andra föräldrar, vilket tyder på att arbetsgivare väljer bort dem. Detta kan bero på att arbetsgivarna är rädda för att ensamstående föräldrar kommer att vara borta mycket från arbetet när barnen är sjuka.

För att underlätta situationen för ensamstående föräldrar vill vi se över möjligheten att införa ett barnomsorgsstöd i hemmet under perioder då barnen är sjuka och föräldern normalt skulle ha tagit ut tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn. På så sätt skulle ensamstående föräldrar inte behöva stanna hemma från arbetet vid varje tillfälle barnen är sjuka. Barnomsorgsstöd i hemmet blir en ersättning för den ordinarie förskoleverksamhet som barnet deltar i när föräldern arbetar. Föräldern ska inte behöva betala någon extra avgift utöver den ordinarie taxan för barnomsorgen. De anställda barnskötarna kan med fördel ingå i kommunens vikariepool eller stärka verksamheten på kommunens förskolor de dagar de inte arbetar hemma hos sjuka barn.

Ensamstående föräldrar har sällan råd att anlita privat barnvakt, inte ens med den skattelättnad för hushållsnära tjänster (RUT) som regeringen infört. Barnomsorgsstöd i hemmet är däremot ett alternativ som skulle underlätta vardagen för ensamstående föräldrar på riktigt.

Regeringen bör ta initiativ till att det inleds försöksverksamhet med barnomsorgsstöd i hemmet vid barns sjukdom. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet avsätter pengar för detta under Utgiftsområde 25.

Stockholm den 4 oktober 2012

Wiwi-Anne Johansson (V)

Ulla Andersson (V)

Christina Høj Larsen (V)

Josefin Brink (V)

Jacob Johnson (V)